

USPOREDBA KRETANJA BRUTO DOMAĆEG PROIZVODA U HRVATSKOJ I ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE

Erceg, Antonia

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split / Sveučilište u Splitu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:228:922407>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University Department of Professional Studies](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE
PREDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ**

ANTONIA ERCEG

ZAVRŠNI RAD

**USPOREDBA KRETANJA BRUTO DOMAĆEG
PROIZVODA U HRVATSKOJ I ZEMLJAMA
EUROPSKE UNIJE**

Split, rujan 2022.

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE
PREDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ**

Predmet: Međunarodna ekonomija

Z A V R Š N I R A D

Kandidat: Antonia Erceg

Naslov rada: Usporedba kretanja bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj i zemljama Europske unije

Mentor: dr.sc. Marina Lolić Čipčić, prof.v.š.

Split, rujan 2022.

USPOREDBA KRETANJA BRUTO DOMAĆEG PROIZVODA U HRVATSKOJ I ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE

SAŽETAK

Bruto domaći proizvod predstavlja tržišnu vrijednost svih dobara i usluga koje neka država proizvede u jednoj kalendarskoj godini i ključni je makroekonomski pokazatelj koji se koristi za ocjenu i procjenu stanja pojedinog gospodarstva. Nakon definiranja pojma, obuhvata, komponenata i metoda obračuna bruto domaćeg proizvoda, u ovom je radu predstavljeno kretanje hrvatskog bruto domaćeg proizvoda kao ključnog makroekonomskog pokazatelja stanja hrvatskog gospodarstva. Hrvatska je 2013. godine postala punopravnom članicom Europske unije, a jedan od ciljeva Europske unije je i ravnomjeren gospodarski razvoj njenih članica. Zbog visoke stope međuovisnosti europskih gospodarstava u radu se također uspoređuje i kretanje hrvatskog bruto domaćeg proizvoda s ostalim članicama Unije. Analizirani podatci ukazuju na nezavidan položaj hrvatskog BDP-a u odnosu na ostale EU članice.

Ključne riječi: bruto domaći proizvod, Hrvatska, Europska unija

COMPARISON OF GROSS DOMESTIC PRODUCT MOVEMENTS IN CROATIA AND COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION

SUMMARY

Gross domestic product presents the market value of all goods and services produced by a country in one calendar year and is a key macroeconomic indicator used to assess the state of the country's economy. After defining the term, scope, components and calculation methods of the gross domestic product, this paper presents the movement of the Croatian gross domestic product as a key macroeconomic indicator of the state of the Croatian economy. In 2013, Croatia became a full member of the European Union, and one of the goals of the European Union is the balanced economic development of its members. Due to the high degree of interdependence of European economies, the paper also compares the movement of the Croatian gross domestic product with other members of the Union. The analyzed data indicate the unenviable position of Croatian GDP in relation to other EU members.

Key words: gross domestic product, Croatia, European Union

SADRŽAJ:

1.	UVOD	1
2.	OPĆENITO O BRUTO DOMAĆEM PROIZVODU	2
2.1.	Pojam bruto domaćeg proizvoda	2
2.2.	Vrste bruto domaćeg proizvoda	3
2.2.1.	Nominalni bruto domaći proizvod	3
2.2.2.	Realni bruto domaći proizvod.....	3
2.2.3.	Razlika između nominalnog i realnog bruto domaćeg proizvoda.....	4
2.3.	Komponente bruto domaćeg proizvoda.....	5
2.4.	Metode izračuna bruto domaćeg proizvoda.....	6
3.	KRETANJE BRUTO DOMAĆEG PROIZVODA U REPUBLICI HRVATSKOJ	7
3.1.	Snaga hrvatskog gospodarstva kroz dvadeseto stoljeće.....	7
3.2.	Kretanje hrvatskog bruto domaćeg proizvoda od 1995. do krizne 2008. godine	9
3.3.	Kretanje hrvatskog bruto domaćeg proizvoda od 2009. do 2014. godine .	10
3.4.	Kretanje hrvatskog bruto domaćeg proizvoda od 2015. do 2016. godine .	12
3.5.	Kretanje hrvatskog bruto domaćeg proizvoda od 2017. do 2021. godine .	13
4.	USPOREDBA KRETANJA BRUTO DOMAĆEG PROIZVODA U HRVATSKOJ I ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE	16
4.1.	Usporedba kretanja bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj i zemljama Europske unije u razdoblju od 2000. do 2021. godine	20
4.2.	Usporedba kretanja bruto domaćeg proizvoda po stanovniku u Hrvatskoj i zemljama Europske unije u razdoblju 2000. do 2021. godine.....	22
5.	ZAKLJUČAK.....	26
	LITERATURA	28
	POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA	30

1. UVOD

Bruto domaći proizvod (BDP) je glavni makroekonomski pokazatelj koji se koristi za procjenu i ocjenu stanja gospodarstva određene zemlje. Bruto domaći proizvod predstavlja tržišnu vrijednost svih proizvoda i usluga proizvedenih u zemlji tijekom jedne kalendarske godine, bez obzira na to u čijem su vlasništvu.

Europska unija je zajednica trenutno 27 punopravnih članica Europske unije (EU) koje su, na dobrovoljnoj bazi, uspostavile zajedničke institucije, prenijele dio svog zajedničkog suvereniteta na te institucije i zajednički odlučuju o određenim pitanjima od zajedničkog interesa na europskoj razini na demokratski način. Ravnomjeran razvoj svih članica Europske unije je jedan od ciljeva Europske unije i financijskim sredstvima iz različitih fondova Europske unije nastoji se potaknuti razvoj manje razvijenih država članica i postići ujednačen razvoj.

Kako je bruto domaći proizvod glavni makroekonomski pokazatelj koji se koristi za procjenu i ocjenu stanja gospodarstva određene zemlje, cilj ovoga rada je analizirati njegovo kretanje u Republici Hrvatskoj od njegovog osnutka do danas. S obzirom da je Hrvatska od srpnja 2013. godine punopravna članica Europske unije, u radu se također uspoređuje gospodarska snaga i stupanj ekonomske razvijenosti Republike Hrvatske u odnosu na ostale EU članice.

Prilikom izrade rada korištene su: deskriptivna metoda, metoda klasifikacije, induktivna i deduktivna metoda te metoda dokazivanja. U svrhu analize kretanja BDP-a korišteni su sekundarni podatci.

Završni rad je podijeljen na pet poglavlja. Prvo, uvodno poglavlje, predstavlja cilj i strukturu rada kao i korištene metode istraživanja. Sam pojam bruto domaćeg proizvoda, njegov obuhvat, metode obračuna kao i razlika između realnog i nominalnog BDP-a, pojašnjeni su unutar drugog poglavlja. Kretanje hrvatskog bruto domaćeg proizvoda predstavljeno je u narednom, trećem, poglavlju. Četvrto poglavlje donosi usporedbu kretanja bruto domaćeg proizvoda i bruto domaćeg proizvoda po stanovniku u Hrvatskoj i zemljama Europske unije, dok posljednje, peto poglavlje, nudi zaključke provedenog istraživanja.

2. OPĆENITO O BRUTO DOMAĆEM PROIZVODU

2.1. Pojam bruto domaćeg proizvoda

Bruto domaći proizvod (BDP) glavni je makroekonomski pokazatelj kojim se mjeri ukupna proizvodnja konačnog proizvoda određene zemlje. Koristi se za procjenu i ocjenu gospodarskog stanja zemlje jer mjeri dvije stvari: ukupni prihod svih gospodarskih subjekata i ukupni izdatak za potrošnju dobara i usluga.¹ Organizacija za gospodarsku suradnju i razvoj (engl. *Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD*) definira bruto domaći proizvod kao standardnu mjeru dodane vrijednosti stvorene proizvodnjom dobara i usluga u nekoj zemlji tijekom određenog razdoblja. Kao takav, bruto domaći proizvod također mjeri dohodak ostvaren tom proizvodnjom ili ukupni iznos potrošen na finalna dobra i usluge (minus uvoz). Iako je bruto domaći proizvod jedini najvažniji pokazatelj za bilježenje ekonomske aktivnosti, on ne pruža prikladnu mjeru materijalnog blagostanja ljudi za koju bi alternativni pokazatelji mogli biti prikladniji.²

Bruto domaći proizvod predstavlja zbroj svih gospodarskih aktivnosti u jednoj zemlji, bez obzira na to tko posjeduje sredstva za proizvodnju.³ Bruto domaći proizvod je i vrijednost svih finalnih dobara i usluga koje je jedna zemlja proizvela tijekom određenog razdoblja. Stoga je bruto domaći proizvod, odnosno ukupni output, osnovna makroekonomska varijabla. Bruto domaći proizvod je tržišna vrijednost koja agregira različite vrste proizvoda u jednu mjeru vrijednosti ukupne gospodarske aktivnosti po tržišnim cijenama. Također uključuje tržišnu vrijednost usluga stanovanja i uzima u obzir one koje imaju vlastiti prostor za stanovanje na način da se procijeni njegova vrijednost najma. Bruto društveni proizvod uključuje sva materijalna dobra i nematerijalne usluge, kao i dobra i usluge tekuće proizvodnje. Mjeri se tijekom određenog razdoblja odnosno predstavlja vrijednost proizvodnje u kvartalu (tromjesečju) ili godini.⁴ Dakle, bruto domaći proizvod predstavlja tržišnu vrijednost svih proizvoda i usluga, proizvedenih u jednoj zemlji tijekom jedne kalendarske godine, bez obzira na to u čijem su vlasništvu resursi.⁵

¹ Mankiw, G. N. (2006): *Osnove ekonomije*, Mate d.o.o., Zagreb, str. 500.

² OECD (2022): *Gross domestic product*, raspoloživo na: <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm> [10.07.2022.]

³ Stutely, R. (2007): *Ekonomski pokazatelji: smisao ekonomije i ekonomskih indikatora*, Masmedia i Poslovni dnevnik, Zagreb, str. 42.

⁴ Mankiw, G.N., op.cit., str. 502-503.

⁵ Institut za javne financije (2022): *Bruto domaći proizvod*, raspoloživo na: <https://www.ijf.hr/hr/korisne-informacije/leksikon-javnih-financija/14/slovo/b/> [10.07.2022.]

2.2. Vrste bruto domaćeg proizvoda

Ovisno o tome da li se bruto domaći proizvod procjenjuje u tekućim ili stalnim cijenama, razlikuje se nominalni bruto domaći proizvod i realni bruto domaći proizvod.

2.2.1. Nominalni bruto domaći proizvod

Nominalni bruto domaći proizvod se iskazuje u tekućim cijenama. Izračunava se na način da se zbroje proizvedene količine finalnih dobara i usluga i iste se množe sa njihovim tekućim cijenama. Tekuće cijene koje su uključene u vrijednost nominalnog bruto domaćeg proizvoda nisu stalne već se zbog različitih faktora mijenjaju. Nominalni bruto domaći proizvod ovisi o kretanju realnog bruto domaćeg proizvoda i kretanju cijena (stope inflacije).⁶

2.2.2. Realni bruto domaći proizvod

Realni BDP izražava se u stalnim cijenama. Realni BDP je mjera bruto domaćeg proizvoda prilagođenog ukupnoj razini cijena za određenu fiskalnu godinu. Predstavlja ekonomsku vrijednost proizvedenih dobara i usluga nakon uračunavanja inflacije ili deflacije.⁷ Dakle, realni bruto domaći proizvod se dobiva inflacioniranjem ili deflacioniranjem nominalnog bruto domaćeg proizvoda, pa se bruto domaći proizvod preračunava na stalne cijene. Ukoliko se u zemlji dogodi situacija da se cijene u promatranom razdoblju povećavaju, utjecaj povećanja cijena se uklanja deflacioniranjem. Ukoliko se dogodi suprotna situacija, pa se cijene u promatranom razdoblju smanjuju, tada se provodi inflacioniranje. Postupak deflacioniranja i inflacioniranja je postupak u kojem se nominalni bruto domaći proizvod dijeli sa indeksom cijena kako bi se dobio realni bruto domaći proizvod.⁸ Realni bruto domaći proizvod se izračunava na slijedeći način:

$$\text{Realni bruto domaći proizvod} = \frac{\text{nominalni bruto domaći proizvod}}{\text{razina cijena}}$$

Rast bruto domaćeg proizvoda, ukazuje na ekspanziju, dok pad vrijednosti bruto domaćeg proizvoda, odnosno negativna stopa rasta, ukazuje na recesiju promatrane zemlje.

⁶ BeniĆ, Đ. (2016). Makroekonomija, Školska knjiga, Zagreb, str. 23.

⁷ Gadget-info.com (2019): Razlika između nominalnog i realnog BDP-a, raspoloživo na: <https://hr.gadget-info.com/difference-between-nominal-gdp> [12.07.2022.]

⁸ BeniĆ, Đ., op.cit., str. 24.

2.2.3. Razlika između nominalnog i realnog bruto domaćeg proizvoda

Tablicom 1. prikazana je usporedba nominalnog i realnog bruto domaćeg proizvoda.

Tablica 1.: Usporedba nominalnog i realnog bruto domaćeg proizvoda

Osnova za usporedbu	Nominalni bruto domaći proizvod	Realni bruto domaći proizvod
Značenje	Ukupna tržišna vrijednost ekonomske proizvodnje proizvedene u jednoj godini unutar granica zemlje.	Vrijednost ekonomske proizvodnje proizvedene u danom razdoblju, prilagođene promjenama opće razine cijena.
Što je?	Bruto domaći proizvod bez učinaka inflacije.	Bruto domaći proizvod prilagođen inflaciji.
Izraženo u	Cijene tekuće godine.	Cijene bazne godine ili stalne cijene.
Vrijednost	Viši	Općenito, niže.
Koristi	Može se napraviti usporedba raznih kvartala ove godine.	Usporedba dviju ili više financijskih godina može se lako obaviti.
Ekonomski rast	Ne može se lako analizirati.	Dobar pokazatelj gospodarskog rasta.

Izvor: Gadget-info.com (2019): Razlika između nominalnog i realnog BDP-a, raspoloživo na: <https://hr.gadget-info.com/difference-between-nominal-gdp> [12.07.2022.]

Dakle, osnovne razlike između nominalnog i realnog bruto domaćeg proizvoda su slijedeće:⁹

- nominalni BDP je novčana vrijednost svih dobara i usluga proizvedenih unutar geografskih granica zemlje tijekom godine. Ekonomska vrijednost svih dobara i usluga proizvedenih u određenoj godini, prilagođena promjenama opće razine cijena, naziva se stvarni BDP,
- nominalni BDP je bruto domaći proizvod bez utjecaja inflacije ili deflacije, dok se realni BDP ostvaruje tek nakon dodavanja učinaka inflacije ili deflacije,
- nominalni BDP odražava trenutni BDP po tekućim cijenama. Umjesto toga, realni BDP odražava trenutni BDP u prošlim (baznim) godinama,
- vrijednost nominalnog BDP-a veća je od vrijednosti realnog BDP-a jer se pri izračunu inflacije oduzima od BDP-a,
- uz pomoć nominalnog BDP-a moguće je usporediti različita tromjesečja iste financijske godine. Nasuprot činjenici da se realni BDP u različitim fiskalnim godinama može lako

⁹ Gadget-info.com, op.cit.

usporediti jer se uklanjanjem inflacijskih podataka uspoređuje samo između proizvedenih dobara,

- realni BDP odražava pravu sliku stanja gospodarstva zemlje, dok nominalni BDP ne odražava.

S obzirom na navedeno, pri analizi gospodarskih kretanja pojedinog gospodarstva ključno je koristiti realne (a ne nominalne) vrijednosti BDP-a, kako vrijednost ukupne proizvodnje ne bi bila precijenjena (uslijed inflacije) ili podcijenjena (uslijed deflacije).

2.3. Komponente bruto domaćeg proizvoda

Komponente bruto domaćeg proizvoda su:¹⁰

- osobna potrošnja – u prosjeku osobna potrošnja u većini gospodarstava u svijetu čini oko 2/3 bruto domaćeg proizvoda i oscilacije u osobnoj potrošnji značajno utječu na cijelo gospodarstvo. Pod osobnom potrošnjom se smatraju svi izdaci koje jedno kućanstvo potroši na dobra kao što su npr. trajna potrošna dobra kao automobili, namještaj i sl., netrajna potrošna dobra kao što su hrana, odjeća i sl., te usluge koje smatraju neopipljivim dobrima kao što su npr. financijske usluge, obrazovanje i sl.,
- ulaganje ili investicijska potrošnja – investicijskom potrošnjom stvaraju se pretpostavke za neometano odvijanje proizvodnog procesa kako bi se maksimalizirala dobit investitora i zadovoljile potrebe potrošača, odnosno korisnika na dugi rok. Pretpostavka za zdravu i održivu ekonomiju je usklađena investicijska potrošnja sa stvarnim mogućnostima. Pod investicijskom potrošnjom ili ulaganjima se podrazumijeva kupnja roba koje će se u budućnosti koristiti za proizvodnju drugih roba i usluga. Investicijska potrošnja ili ulaganja obuhvaćaju izdatke za nove zgrade, opremu, strojeve i zalihe te izdatke kućanstava za nove kuće i stanove,
- državna potrošnja – radi se o potrošnji od strane državne i lokalne vlasti na kupnju dobara i usluga koja ne uključuje državne transfere ni kamatna plaćanja na državni dug,
- neto izvoz – je razlika između potrošnje stranih državljana na domaće proizvedenu robu, odnosno izvoz i domaće potrošnje na stranu robu, odnosno uvoz.

¹⁰ Mankiw, G.N., op.cit., str. 505-506.

2.4. Metode izračuna bruto domaćeg proizvoda

Tri su pristupa, odnosno metode izračuna bruto domaćeg proizvoda koje imaju tri pristupa izračunu i to sa aspekta proizvodnje, sa aspekta raspodjele i sa aspekta potrošnje, a sva tri pristupa izračuna trebaju dati jednaki rezultat.¹¹

U proizvodnoj metodi se bruto domaći proizvod mjeri kao tržišna vrijednost finalnih proizvoda nastalih u jednom gospodarstvu (zemlji) u određenom razdoblju (u godini dana). Finalni proizvodi i usluge koji su nastali u navedenom razdoblju se obračunavaju prema konceptu dodane vrijednosti, a iste se umanjuju za vrijednosti inputa kupljenih od drugih proizvođača.¹²

Prema rashodovnoj metodi nominalni bruto domaći proizvod se izračunava na način da se zbroje ukupni izdaci za robu i usluge svakog sektora potrošnje na slijedeći način:¹³

$$Y = C + I + G + (X - M) \quad (1)$$

gdje je:

C – osobna potrošnja (potrošnja kućanstva na svu robu, netrajna potrošna dobra i usluge)

I – (bruto) investicije (izdaci tvrtki na nove zgrade, opremu i zalihe i izdaci kućanstava za nove kuće i stanove)

G – državna potrošnja (potrošnja države na robu i usluge)

X – izvoz

M - uvoz

U dohodovnoj metodi izračuna bruto domaćeg proizvoda zbrajaju se dohoci primljeni od proizvođača, profiti i porezi plaćeni državi i amortizacija.¹⁴

Neovisno o načinu kako se BDP računa, odnosno neovisno o korištenoj metodi izračuna, sama vrijednost BDP-a mora biti jednaka (ista).

¹¹ Krueger, D. (2009): Makroekonomika (Intermediate Macroeconomic), Ekonomski fakultet u Zagrebu, Zagreb, str. 25.

¹² Benić, Đ., op.cit., str. 17.

¹³ Krueger, D., op.cit., str. 25.

¹⁴ Ibid, str. 25.

3. KRETANJE BRUTO DOMAĆEG PROIZVODA U REPUBLICI HRVATSKOJ

3.1. Snaga hrvatskog gospodarstva kroz dvadeseto stoljeće

Prema vrijednosti bruto domaćeg proizvoda hrvatsko gospodarstvo je jedno od najjačih gospodarstava u jugoistočnoj Europi. Nakon raspada socijalističkog sustava, došlo je do tranzicije prema otvorenom tržišnom gospodarstvu, što se posebno odnosi na industrijsku proizvodnju.¹⁵

Za vrijeme Austro-Ugarske, gospodarstvo u Hrvatskoj je bilo uglavnom poljoprivredno, iako je to razdoblje obilježeno početkom industrijskog doba. Domaći kapital bio je ograničen, pa je dominirao austrijski i mađarski kapital, a proizvodnja se uglavnom temeljila na prirodnim bogatstvima i poljoprivrednim proizvodima. Uz istovremeni razvoj prometa, prvenstveno željeznice, omogućen je razvoj prvih značajnih industrijskih središta (Rijeka, Zagreb, Osijek, Karlovac i Sisak).¹⁶

Uvjeti za razvoj industrije postali su povoljniji ulaskom Hrvatske u državu Jugoslaviju, unutar koje je Hrvatska, uz Sloveniju, bila najrazvijenija regija, sa širim tržištem i zaštićenim carinama. Nakon Drugog svjetskog rata u socijalističkom gospodarstvu dolazi do brze industrijalizacije i razvoja gospodarski zaostalih, do tada poljoprivrednih područja. Jugoslavenski samoupravni socijalistički sustav je bio specifičan, drugačiji i dinamičniji od centraliziranih, planskih gospodarstava ostalih istočnoeuropskih država. Imovina koja je nacionalizacijom postala državna, po tom je modelu prešla u društveno vlasništvo. Glavni organ upravljanja u poduzećima je bio radnički savjet, preko kojeg su radnici, barem formalno, odlučivali o proizvodnji i raspodjeli.¹⁷

Najveća stopa rasta zabilježena je od 1953. do 1963. godine kada je jugoslavensko, pa tako i hrvatsko gospodarstvo, bilo jedno od najdinamičnijih u Europi. Ali već u 1970-ima rast je počeo usporavati, a u 1980-ima gospodarstvo je pokazalo znakove krize, uključujući visoku inflaciju. Hrvatska je, međutim, uz Sloveniju, još uvijek bila gospodarski najrazvijenija republika u

¹⁵ Croatia.eu (2022): Economic transition, raspoloživo na: <https://croatia.eu/index.php?view=article&lang=2&id=31> [20.07.2022.]

¹⁶ Ibid

¹⁷ Ibid

Jugoslaviji, posebno u području poljoprivrede, industrijske proizvodnje, građevinarstva, naftne industrije, brodogradnje i turizma.¹⁸

Nakon raspada Jugoslavije, hrvatsko socijalističko i polutržišno gospodarstvo transformirano je u sustav temeljen na privatnom vlasništvu i otvorenom tržišnom gospodarstvu. Taj je prijelaz, međutim, bio odgođen i otežan agresijom na Hrvatsku i prilagodbom gospodarske politike potrebama obrane. Gospodarski razvoj bio je opterećen velikom ratnom štetom koja je 1999. godine procijenjena na 37,1 milijardu US\$ (160% BDP-a) što je također otežavalo pretvorbu i privatizaciju. Osim toga, proces transformacije kojim je nekadašnje javno (društveno) vlasništvo postalo državno, a zatim privatno vlasništvo, poduzet je u dogovoru između političke i poslovne elite, često bez stvarne kupnje poduzeća ili ulaganja u njih. Tranzicija je stoga imala brojne negativne društvene i gospodarske učinke: osiromašenje stanovništva, porast korupcije i gospodarskog kriminala te devastaciju industrije.¹⁹

Hrvatski dinar uveden je kao privremena valuta krajem prosinca 1991. godine, a hrvatska kuna kao nova nacionalna valuta je puštena u promet 1994. godine. Od listopada 1993. godine Hrvatska je počela sklapati *stand-by* sporazume sa Međunarodnim monetarnim fondom te je dobila svoje prve zajmove od Svjetske banke i Europske banke za obnovu i razvoj 1994. godine što je olakšalo gospodarsku situaciju, ali je dovelo do rastućeg duga zemlje. Nakon što su svladane neposredne ratne teškoće, Hrvatska je prešla u fazu povećanja bruto domaćeg proizvoda. Najveća stopa rasta od 5,2% je zabilježena 2002. godine, a u 2003. godini bruto domaći proizvod je dosegao prijeratnu razinu (24,8 milijardi US\$, 1990.). Trend rasta bruto domaćeg proizvoda nastavio se sve do 2008. godine kada dolazi do pada, a potom i stagnacije, prvenstveno uzrokovane svjetskom recesijom. Hrvatsko gospodarstvo se počelo oporavljati od recesije 2015. godine i od tada se ponovno bilježi gospodarski rast i stalni rast bruto domaćeg proizvoda. Krajem 1990-ih godina najveći udio u bruto domaćem proizvodu je činio uslužni sektor (59%), zatim industrija (32%) i poljoprivreda (9%), što je bilo slično kao u većini razvijenih zemalja. U 2017. godini je taj odnos još izraženiji i uslužni sektor je činio 70%, industrija 26%, a poljoprivreda 4%.²⁰

U nastavku je analizirano i predstavljeno kretanje bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj u periodu od 1995. do 2021. godine.

¹⁸ Croatia.eu, op.cit.

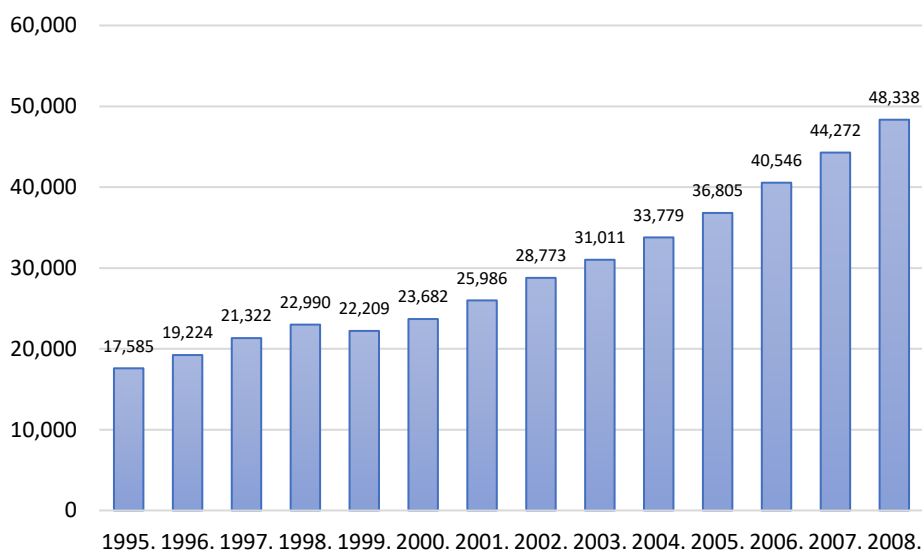
¹⁹ Ibid

²⁰ Ibid

3.2. Kretanje hrvatskog bruto domaćeg proizvoda od 1995. do krizne 2008. godine

Kretanje bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj od 1995. do 2008. godine prikazano je Grafikonom 1.

Grafikon 1.: Kretanje bruto domaćeg proizvoda, tržišne cijene (tekuće) u Hrvatskoj u razdoblju od 1995. do 2008. godine (u mil. eura)

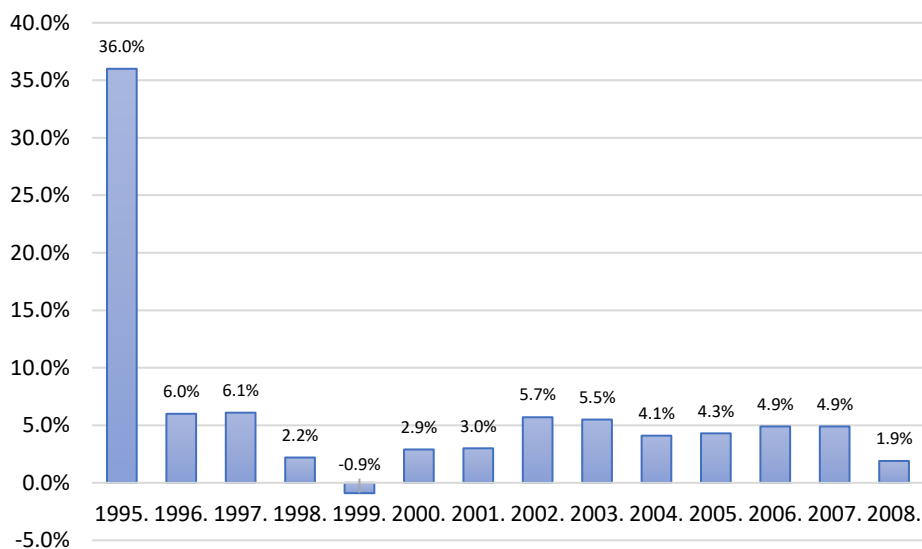
Izvor: izrada autorice prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2022): Godišnji BDP, raspoloživo na: <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/bdp-i-nacionalni-racuni/godisnji-bdp/> [30.07.2022.]

Kao što se može vidjeti na Grafikonu 1., u razdoblju od 1995. do 2008. godine vrijednost bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj je, s izuzetkom 1999. godine, kontinuirano rasla. Dakle, razdoblje od 1995. do 2008. godine i globalne ekonomske krize je obilježeno u Hrvatskoj rastom gospodarstva, osim 1999. godine koja je obilježena posljedicama krize na Kosovu. Rast u 1999. godini je zbog toga bio umjeren, može se reći i nizak.²¹

Kretanje godišnjih stopa rasta/pada bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj u razdoblju od 1995. do 2008. godine je prikazano Grafikonom 2.

²¹ Hrvatska gospodarska komora (2017): Kretanje BDP-a u Hrvatskoj – izvori rasta i posljedice, Zagreb, raspoloživo na: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwic-2x1ub5AhU-g_0HHWUMCD4QFnoECAgQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.hgk.hr%2Fdocuments%2Fkretanje-bdp-a-u-hrvatskoj-izvori-rasta-i-posljedice5addcdb7bc19c.pdf&usg=AOvVaw3BDkjlZx8hutOg9EQQCTmZ [30.07.2022.]

Grafikon 2.: Kretanje godišnjih stopa rasta/pada bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj u razdoblju od 1995. do 2008. godine (u %)

Izvor: izrada autorice prema podacima Countryeconomy.com: Croatia GDP – Gross Domestic Product, raspoloživo na: <https://countryeconomy.com/gdp/croatia> [30.07.2022.]

Razdoblje od 1995. do 1998. godine obilježio je značajan rast bruto domaćeg proizvoda potaknut izrazito niskom bazom i zbog takve situacije je došlo do znatnog rasta svih potrošnih kategorija bruto domaćeg proizvoda, osim robnog izvoza. Investicije u fiksni kapital imale su najveći utjecaj na ukupni rast, potaknut prvenstveno stambenim fondom, infrastrukturom i proizvodnim kapacitetima. Porast prosječne neto plaće u 1998. u odnosu na 1995. pridonio je povećanju osobne potrošnje. Povratak turista na Jadran, nakon ratnih godina kada turista na Jadranu nije bilo, utjecao je na povećanje bruto domaćeg proizvoda. U 1998. godini je na Jadranu ostvaren 2,5 puta veći broj noćenja turista nego što je bio 1995. godine.²²

U razdoblju od 2000. do 2008. godine u Hrvatskoj je ostvaren rast bruto domaćeg proizvoda po prosječnoj stopi rasta od 4,2% što je, međutim, u usporedbi sa deset država članica Europske unije jako malo, jer su one u prosjeku imale rast od 45,2%.²³

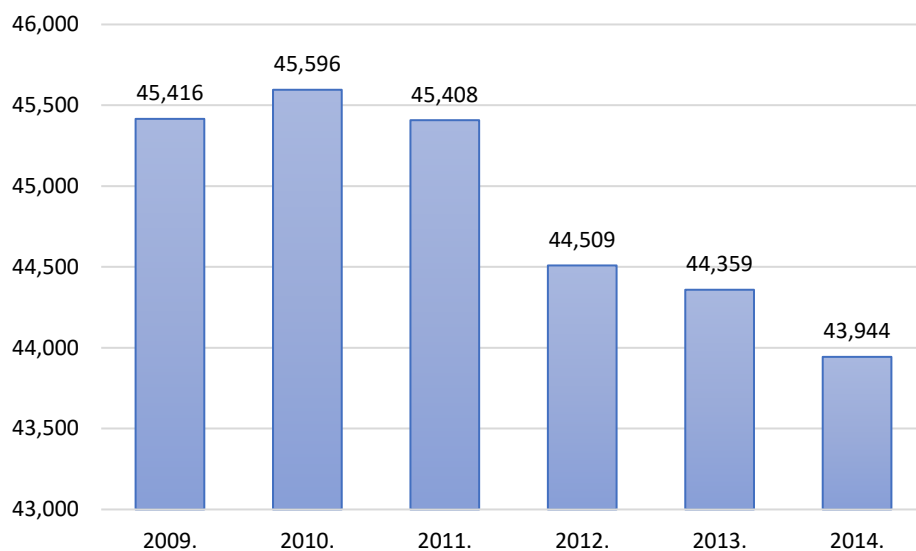
3.3. Kretanje hrvatskog bruto domaćeg proizvoda od 2009. do 2014. godine

Kretanje bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj od 2009. do 2014. godine prikazan je Grafikonom 3.

²² Hrvatska gospodarska komora, op.cit., str. 2.

²³ Ibid, str. 2.

Grafikon 3.: Kretanje bruto domaćeg proizvoda, tržišne cijene (tekuće) u Hrvatskoj u razdoblju od 2009. do 2014. godine (u mil. eura)

Izvor: izrada autorice prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2022): Godišnji BDP, raspoloživo na: <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/bdp-i-nacionalni-racuni/godisnji-bdp/> [30.07.2022.]

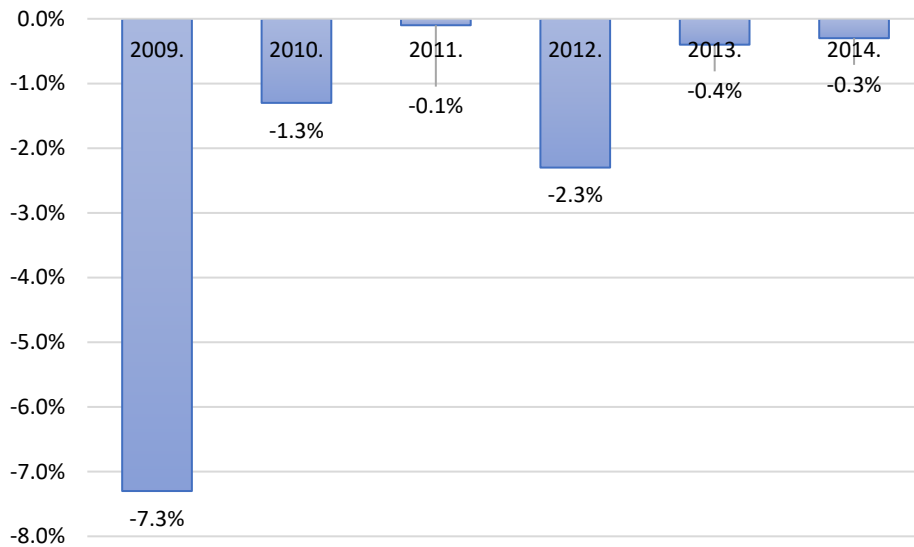
Kao što se može vidjeti na Grafikonu 3., sa izuzetkom 2010. godine, bruto domaći proizvod je u razdoblju od 2009. do 2014. godine bio u padu.

Kretanje godišnjih stopa rasta/pada bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj u razdoblju od 1995. do 2008. godine je prikazana Grafikonom 4.

Navedeno razdoblje je bilo razdoblje globalne krize koje je dovelo do pada bruto domaćeg proizvoda u velikom broju zemalja. Pad bruto domaćeg proizvoda je bio prisutan u svim zemljama članicama Europske unije, osim u Poljskoj, a Hrvatska je bila među zemljama članicama Europske unije u kojoj je u navedenom razdoblju zabilježen najveći pad, uz Grčku i Cipar. Pad razine gospodarske aktivnosti u Hrvatskoj u 2014. godini, u odnosu na 2009. godinu je bio 12,6%. U Hrvatskoj je bio u navedenom razdoblju izražen pad osobne potrošnje, pad vrijednosti investicija u fiksni kapital, robni izvoz je bio nizak, a došlo je i do znatnog pada vrijednosti izvoza usluga te je devizni prihod od turizma u 2014. godini bio nominalno manji nego u 2008. godini. Kriza je utjecala i na pad drugih makroekonomskih pokazatelja pa je tako razina industrijske proizvodnje u 2014. godini bila 16,9% niža nego u 2008. godini, bio je manji promet u trgovini na malo realno 19,7%, obujam građevinskih radova je bio manji 46,7%, broj zaposlenih je u navedenom razdoblju smanjen za 14,2%, a povećana je stopa nezaposlenosti sa 13,2% u 2008. godini na 19,7% u 2014. godini.²⁴

²⁴ Hrvatska gospodarska komora, op.cit., str. 3.

Grafikon 4.: Kretanje godišnjih stopa rasta/pada bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj u razdoblju od 2009. do 2014. godine (u %)

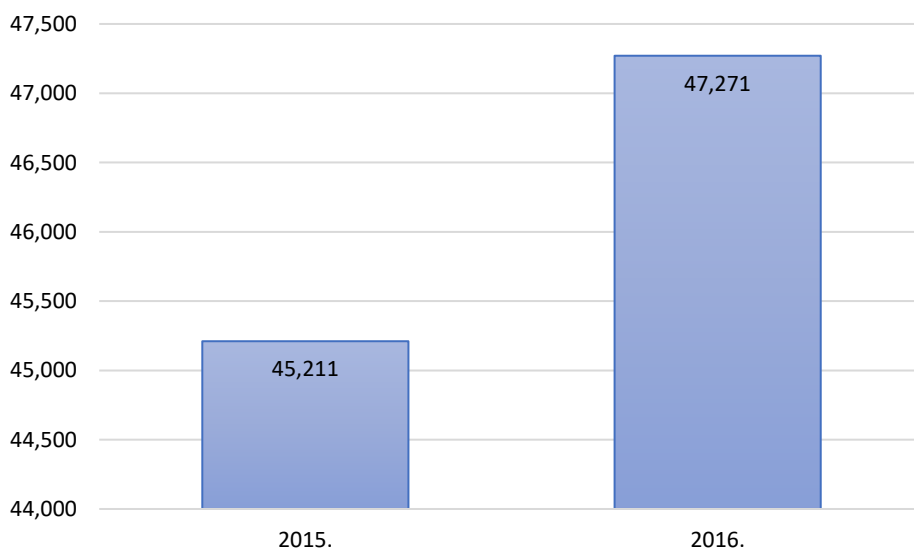

Izvor: izrada autorice prema podacima Countryeconomy.com: Croatia GDP – Gross Domestic Product, raspoloživo na: <https://countryeconomy.com/gdp/croatia> [30.07.2022.]

3.4. Kretanje hrvatskog bruto domaćeg proizvoda od 2015. do 2016. godine

Kretanje bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj od 2015. do 2016. godine prikazano je Grafikonom 5.

Grafikon 5.: Kretanje bruto domaćeg proizvoda, tržišne cijene (tekuće) u Hrvatskoj u razdoblju od 2009. do 2014. godine (u mil. eura)

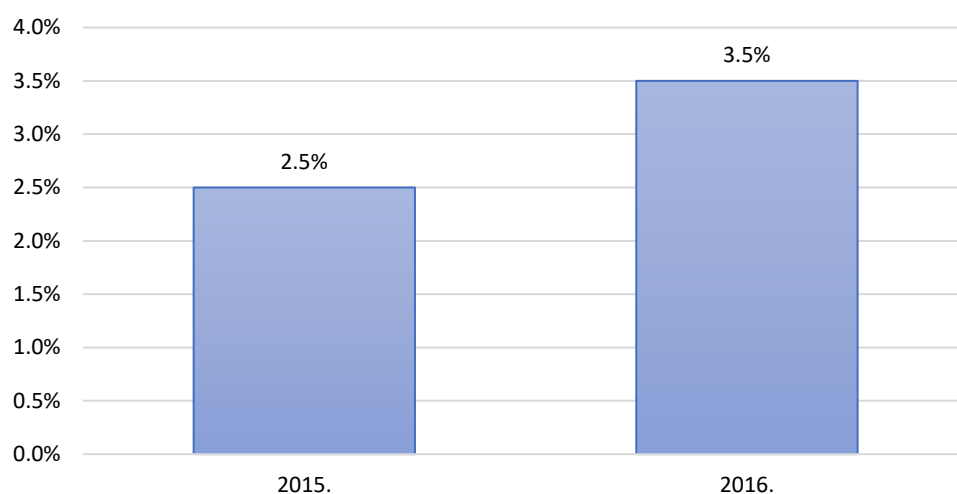

Izvor: izrada autorice prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2022): Godišnji BDP, raspoloživo na: <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/bdp-i-nacionalni-racuni/godisnji-bdp/> [30.07.2022.]

U 2016. godini je ostvareno povećanje bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj za 4,5% u odnosu na 2015. godinu. U 2015. godini je povećanje bruto domaćeg proizvoda u odnosu na 2014. godini bilo 2,9%. Može se zaključiti da je uslijedio oporavak nakon krize i pozitivan trend.

Kretanje godišnjih stopa rasta/pada bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj u razdoblju od 2015. do 2016. godine je prikazano Grafikonom 6.

Grafikon 6.: Kretanje godišnjih stopa rasta/pada bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj u razdoblju od 2015. do 2016. godine (u %)

Izvor: izrada autorice prema podacima Countryeconomy.com: Croatia GDP – Gross Domestic Product, raspoloživo na: <https://countryeconomy.com/gdp/croatia> [30.07.2022.]

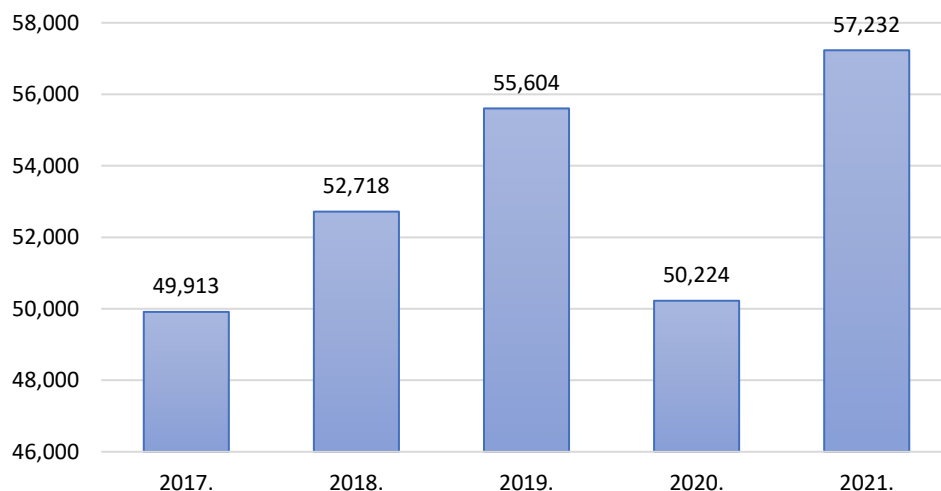
Hrvatska je postala punopravna članica Europske unije 1. srpnja 2013. godine i već su u 2014. godini zabilježene visoke stope rasta robnog izvoza koje su omogućene zbog ukidanja svih prepreka u slobodnoj trgovini sa drugim članicama Europske unije. U 2015. godine su započele izmjene u sustavu poreza na dohodak, a što je dovelo do povećanja plaća u Hrvatskoj. Navedeno je utjecalo na povećanje potrošnje, koja je bila smanjena u razdoblju krize. Izbjeglička kriza u Grčkoj, napadi u Tunisu i strah od terorizma usmjerili su dio turista na hrvatski Jadran, a što je utjecalo na rast bruto domaćeg proizvoda.²⁵

3.5. Kretanje hrvatskog bruto domaćeg proizvoda od 2017. do 2021. godine

Kretanje bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj od 2017. do 2021. godine prikazano je Grafikonom 7.

²⁵ Hrvatska gospodarska komora, op.cit.

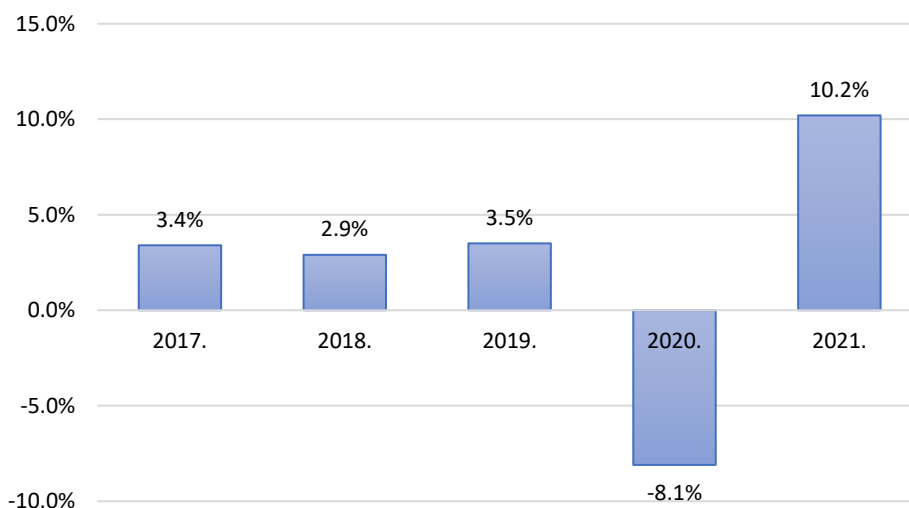
Grafikon 7.: Kretanje bruto domaćeg proizvoda, tržišne cijene (tekuće) u Hrvatskoj u razdoblju od 2017. do 2021. godine (u mil. eura)

Izvor: izrada autorice prema podacima Hrvatske narodne banke (2022): Glavni makroekonomski indikatori, raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/statistika/glavni-makroekonomski-indikatori> [04.08.2022.]

Kretanje godišnjih stopa rasta/pada bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj u razdoblju od 2017. do 2021. godine prikazano je Grafikonom 8.

Grafikon 8.: Kretanje godišnjih stopa rasta/pada bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj u razdoblju od 2017. do 2021. godine (u %)

Izvor: izrada autorice prema podacima Countryeconomy.com: Croatia GDP – Gross Domestic Product, raspoloživo na: <https://countryeconomy.com/gdp/croatia> [30.07.2022.]

Pozitivan trend rasta bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj u razdoblju od 2017. do 2021. godine se nastavio, sa izuzetkom 2020. godine, u kojoj je bruto domaći proizvod bio manji 10% u odnosu na 2019. godinu, a razlog za navedeno je bila globalna pandemija Covid-19 koja je

uzrokovala brojna ograničenja, između ostalog u putovanjima, što se odrazilo u Hrvatskoj na prihode od turizma koji imaju veliki udio u hrvatskom bruto domaćem proizvodu.

U prvom kvartalu 2022. godine bruto domaći proizvod Hrvatske je porastao za 2,7% u odnosu na prethodni kvartal,²⁶ a što je nastavak pozitivnog trenda nakon koronakrize u 2020. godini.

²⁶ Countryeconomy.com: Croatia GDP – Gross Domestic Product, raspoloživo na: <https://countryeconomy.com/gdp/croatia> [30.07.2022.]

4. USPOREDBA KRETANJA BRUTO DOMAĆEG PROIZVODA U HRVATSKOJ I ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE

Europska unija je zajednica, unija naroda, koji su dobrovoljno pristali uspostaviti zajedničke institucije, prenijeti dio svog zajedničkog suvereniteta na te institucije, te zajednički odlučivati o određenim pitanjima od zajedničkog interesa na europskoj razini na demokratski način. Sve države članice Europske unije, trenutno 27 europskih zemalja, veže zajednička želja za promicanjem mira, demokracije, napretka, stabilnosti i vladavine prava, što se može sažeti kroz ciljeve Europske unije:²⁷

- mir - sve dok nije postala stvarni politički cilj, ideja ujedinjene Europe bila je samo san u glavama filozofa i vizionara. Iz pepela Drugog svjetskog rata pojavila se nova nada. Narodi koji su se tijekom ratnih godina suprotstavljali totalitarizmu bili su odlučni stati na kraj mržnji i međunarodnom natjecanju u Europi i stvoriti uvjete za trajni mir. Robert Schuman (francuski ministar vanjskih poslova) prihvatio je ideju koju je razvio Jean Monnet i 9. svibnja 1950. predložio stvaranje Europske zajednice za ugljen i čelik (ECSC). Proizvodnja ugljena i čelika u zemljama koje su nekada bile u međusobnom ratu stavljena je pod "vrhovnoo tijelo". Zapravo, sirovine vojne industrije postale su sredstvo pomirbe i mira,
- zbližavanje Europe - nakon pada Berlinskog zida 1989., Europska unija je podržala ujedinjenu Njemačku. Godine 1991., nakon raspada Sovjetskog Saveza, mnoge zemlje srednje i istočne Europe koje su konačno mogle birati vlastitu sudbinu izabrale su svoju budućnost u Europskoj uniji, a proces proširenja se nastavio,
- sigurnost – to je pitanje s kojim se Europa kao cjelina suočava u 21. stoljeću, a Europska unija pokušava učiniti sve što je moguće kako bi postigla sigurnost svojih država članica: konstruktivno surađivati s drugim regijama, zaštititi svoje vojne i strateške interese sa svojim saveznicama i NATO savezom, surađivati u borbi protiv terorizma i organiziranog kriminala, te razvijati zajedničke europske sigurnosne i obrambene politike,
- gospodarska i društvena solidarnost – bolji gospodarski rast europskih država, kao i konkurentnost na svjetskoj razini, države Europske unije mogu ostvariti ukoliko se drže zajedno. Društvena solidarnost u Europskoj uniji provodi se kroz „strukturne fondove“ iz kojih se financiraju i smanjuju nejednakosti između država članica, unaprjeđuje

²⁷ Fontaine, P. (2010): Europa u 12. lekcija, Delegacija Europske unije u Republici Hrvatskoj, Zagreb, str. 3-10.

socijalna i gospodarska infrastruktura zemalja članica te se, u slučaju potrebe, dodjeljuju pomoći građanima država članica,

- europski identitet i raznolikost u globaliziranom svijetu – države Europske unije zajednički rješavaju brojne zajedničke probleme kao što su životni standard stanovništva, gospodarska recesija, problem javnih financija i dr., međutim pri tome svaka država članica zadržava svoj kulturni i jezični identitet uz zajedničko promicanje regionalne osobitosti i bogate raznolikosti europskih tradicija i kultura,
- vrijednosti – Europska unija promiče progresivne i humanitarne vrijednosti kako bi osiguralo da čovječanstvo bude korisnik velikih globalnih promjena koje se događaju.

Područje Europske unije i države punopravne članice Europske unije prikazane su na Slici 1.

Slika 1.: Područje Europske unije i države punopravne članice Europske unije

Izvor: Europska unija (2022): Lako razumljiva – Europska unija, raspoloživo na: https://europa.eu/european-union/about-eu/easy-to-read_hr [10.08.2022.]

Kao što se može uočiti sa slike 1., punopravne članice Europske unije navedene su u tablici ²⁸

Tablica 2.: Države punopravne članice Europske unije

Austrija – punopravna članica Europske unije od 1995. godine, članica Eurozone od 1999. godine, članica Schengenskog prostora od 1997. godine,
Belgija – punopravna članica Europske unije od 1958. godine, članica Eurozone od 1999. godine, članica Schengenskog prostora od 1995. godine,
Bugarska – punopravna članica Europske unije od 2007. godine,
Hrvatska – punopravna članica Europske unije od 2013. godine, članica Eurozone će postati od 01.01.2023. godine,
Cipar – punopravna članica Europske unije od 2004. godine, članica Eurozone od 2008. godine,
Češka – punopravna članica Europske unije od 2004. godine, članica Schengenskog prostora od 2007. godine,
Danska – punopravna članica Europske unije od 1973. godine, članica Schengenskog prostora od 2001. godine,
Estonija – punopravna članica Europske unije od 2004. godine,
Finska – punopravna članica Europske unije od 1995. godine, članica Eurozone od 1999. godine, članica Schengenskog prostora od 2001. godine,
Francuska – punopravna članica Europske unije od 1958. godine, članica Eurozone od 1999. godine, članica Schengenskog prostora od 1995. godine,
Njemačka – punopravna članica Europske unije od 1958. godine, članica Eurozone od 1999. godine, članica Schengenskog prostora od 1995. godine,
Grčka – punopravna članica Europske unije od 1981. godine, članica Eurozone od 2001. godine, članica Schengenskog prostora od 2000. godine,
Mađarska – punopravna članica Europske unije od 2004. godine, članica Schengenskog prostora od 2007. godine,
Irska – punopravna članica Europske unije od 1973. godine, članica Eurozone od 1999. godine,
Italija – punopravna članica Europske unije od 1958. godine, članica Eurozone od 1999. godine, članica Schengenskog prostora od 1997. godine,
Latvija – punopravna članica Europske unije od 2004. godine, članica eurozone od 2014. godine, članica Schengenskog prostora od 2007. godine,
Litva – punopravna članica Europske unije od 2004. godine, članica Eurozone od 2015. godine, članica Schengenskog prostora od 2007. godine,
Luxemburg – punopravna članica Europske unije od 1958. godine, članica Eurozone od 1999. godine, članica Schengenskog prostora od 1995. godine,
Malta – punopravna članica Europske unije od 2004. godine, članica Eurozone od 2008. godine, članica Schengenskog prostora od 2007. godine,
Nizozemska – punopravna članica Europske unije od 1958. godine, članica Eurozone od 1999. godine, članica Schengenskog prostora od 1995. godine,
Poljska – punopravna članica Europske unije od 2004. godine, članica Schengenskog prostora od 2007. godine,
Portugal – punopravna članica Europske unije od 1986. godine, članica Eurozone od 1999. godine, članica Schengenskog prostora od 1995. godine,
Rumunjska – punopravna članica Europske unije od 2007. godine,
Slovačka – punopravna članica Europske unije od 2004. godine, članica Eurozone od 2009. godine, članica Schengenskog prostora od 2007. godine,
Slovenija – punopravna članica Europske unije od 2004. godine, članica Eurozone od 2007. godine, članica Schengenskog prostora od 2007. godine,
Španjolska – punopravna članica Europske unije od 1986. godine, članica Eurozone od 1999. godine, članica Schengenskog prostora od 1995. godine,
Švedska – punopravna članica Europske unije od 1995. godine, članica Schengenskog prostora od 2001. godine.

Izvor: izrada autorice prema European union (2022): Contry profiles, raspoloživo na: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles_en [10.08.2022.]

²⁸ European union (2022): Contry profiles, raspoloživo na: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles_en [10.08.2022.]

Sa bruto domaćim proizvodom od preko 3,57 trilijuna eura, njemačko gospodarstvo je bilo daleko najveće u Europi 2021. godine. Gospodarstva slične veličine Ujedinjenog Kraljevstva i Francuske bila su druga i treća najveća gospodarstva u Europi tijekom 2021. godine, a slijede ih Italija i Španjolska. Najmanje gospodarstvo, prema veličini bruto domaćeg proizvoda u Europi, bilo je gospodarstvo Crne Gore sa bruto domaćim proizvodom od 4,9 milijarde eura u 2021. godini. Ukupni bruto domaći proizvod država članica Europske unije u 2021. godini je iznosio približno 14,45 trilijuna eura. Republika Irska je bila najbrže rastuće gospodarstvo u Europi u 2021. godini, nakon što je prijavila godišnju stopu rasta od 13,7%. Hrvatska, Grčka i Ujedinjeno Kraljevstvo također su imale visoke stope rasta u 2021. godini, dok su u 2020. godini gotovo sve zemlje u Europskoj uniji imale smanjene stope rasta.²⁹

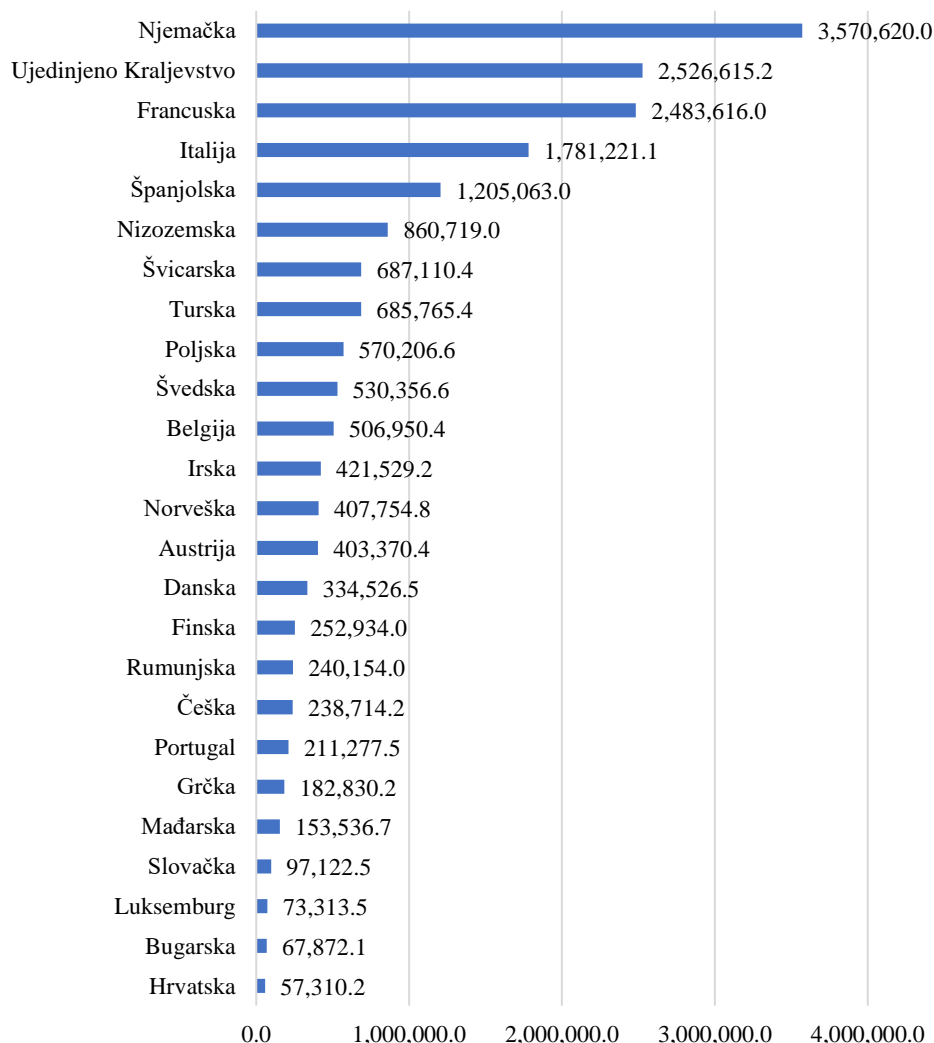
Bruto domaći proizvod po trenutnim tržišnim cijenama u odabranim zemljama Europe je prikazan Grafikonom 9.

Njemačko gospodarstvo je dosljedno najveće gospodarstvo u Europi od 1980. godine, čak i prije ponovnog ujedinjenja Zapadne i Istočne Njemačke.³⁰

²⁹ Clark, D. (2022): GDP of European countries in 2021, raspoloživo na: <https://www.statista.com/statistics/685925/gdp-of-european-countries/> [15.08.2022.]

³⁰ Clark, D., op.cit.

Grafikon 9.: Bruto domaći proizvod po trenutnim tržišnim cijenama u odabranim zemljama Europe u 2021. godine (u mil. eura)

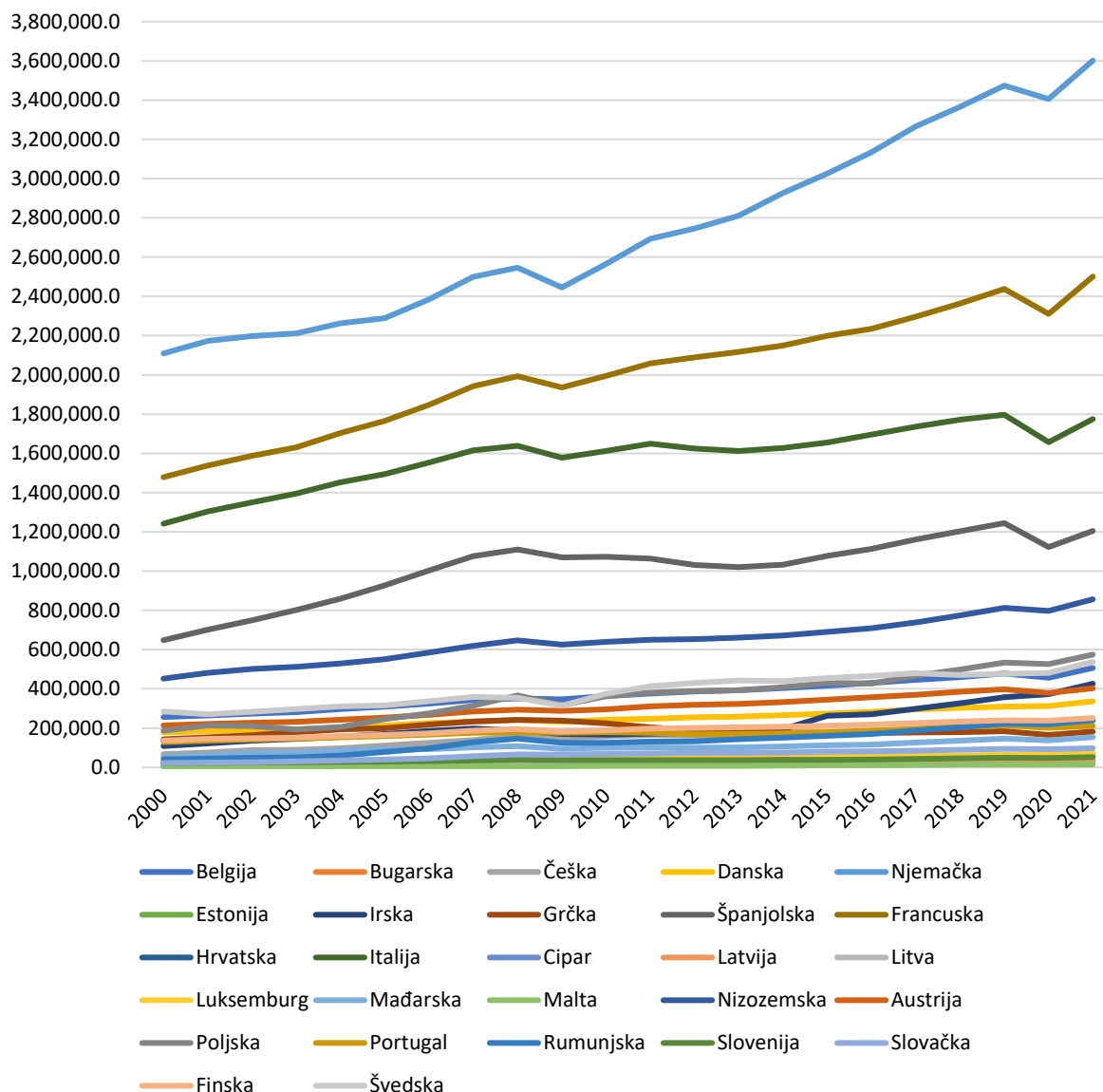
Izvor: izrada autorice prema Clark, D. (2022): GDP of European countries in 2021, raspoloživo na: <https://www.statista.com/statistics/685925/gdp-of-european-countries/> [15.08.2022.]

U nastavku je prikazana analiza i usporedba kretanja bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj i zemljama Europske unije, te bruto proizvoda po stanovniku u Hrvatskoj i zemljama Europske unije u razdoblju od 2000. do 2021. godine.

4.1. Usporedba kretanja bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj i zemljama Europske unije u razdoblju od 2000. do 2021. godine

Bruto domaći proizvod i njegovo kretanje u 27 zemalja, punopravnih članica Europske unije u razdoblju od 2000. do 2021. godine predloženo je Grafikonom 10.

Grafikon 10.: Kretanje bruto domaćeg proizvoda u zemljama Europske unije u razdoblju od 2000. do 2021. godine (u mil. eura)

Izvor: izrada autorice prema podacima Eurostata (2022): GDP and main components (output, expenditure and income), raspoloživo na: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> [20.08.2022.]

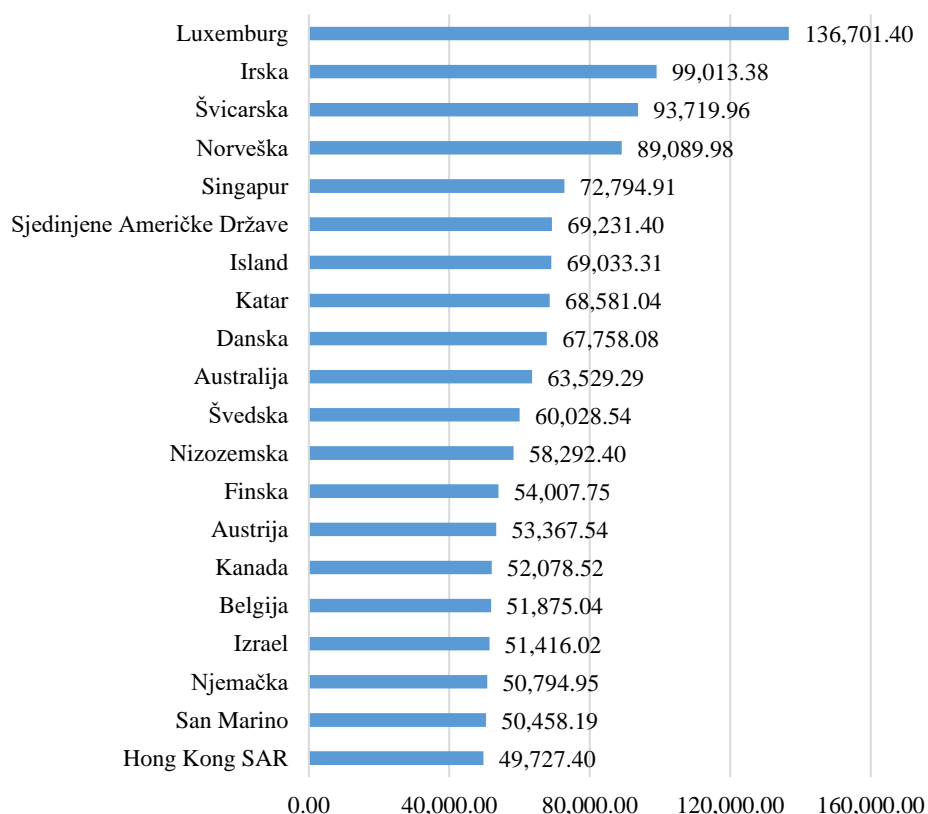
Kao što se može vidjeti iz Grafikona 10., Njemačka je država Europske unije sa najvećim bruto domaćim proizvodom. Iza Njemačke, u promatranom razdoblju od 2000. do 2021. godine, države punopravne članice Europske unije sa najvećim bruto domaćim proizvodom bile su Francuska, Italija, Španjolska i Nizozemska. Kod svih država članica Europske unije je primjetno da bruto domaći proizvod ima trend rasta, sa izuzetkom 2009. godine kada je kod svih država članica smanjen bruto domaći proizvod zbog globalne krize, te u 2020. godini zbog globalne pandemije Covid-19, odnosno koronakrize.

4.2. Usporedba kretanja bruto domaćeg proizvoda po stanovniku u Hrvatskoj i zemljama Europske unije u razdoblju 2000. do 2021. godine

Prema podacima Statiste, u 2021. godini je u svijetu najveći bruto domaći proizvod po stanovniku imao Luksemburg, iza kojeg su bile Irska, Švicarska, Norveška i Singapur. Dakle, u prvih pet država u svijetu po veličini bruto domaćeg proizvoda u svijetu su dvije države koje su punopravne članice Europske unije.

Grafikon 11. prikazuje 20 država u svijetu sa najvećim bruto domaćim proizvodom po stanovniku u 2021. godini.

Grafikon 11.: Države sa najvećim bruto domaćim proizvodom po stanovniku u 2021. godini (u US\$)

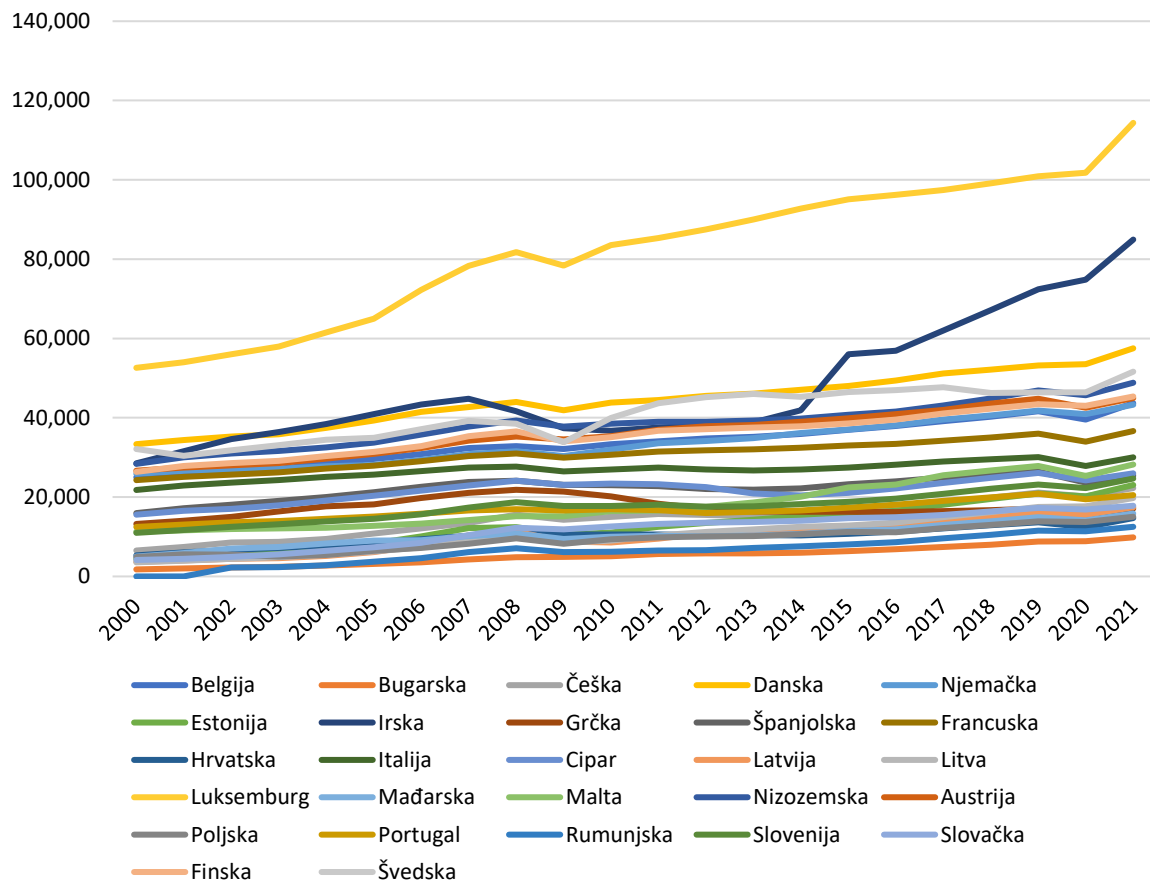

Izvor: izrada autorice prema O'Neill, A. (2022): Countries with the largest gross domestic product (GDP) per capita 2021., raspoloživo na: <https://www.statista.com/statistics/270180/countries-with-the-largest-gross-domestic-product-gdp-per-capita/> [22.08.2022.]

U 2021. godini Luksemburg i Irska su zabilježili najvišu razinu bruto domaćeg proizvoda po stanovniku u Europskoj uniji, 177% i 120% iznad prosjeka Europske unije. Bugarska je bila država članica sa najnižim bruto domaćim proizvodom po stanovniku, 45% ispod prosjeka Europske unije. Razine stvarne individualne potrošnje su bile nešto homogenije, ali su i dalje

pokazivale značajne razlike diljem Europe. Luksemburg bilježi najvišu razinu stvarne individualne potrošnje po stanovniku u Europskoj uniji, 46% iznad prosjeka Europske unije, kao i najvišu razinu cijena, 49% iznad prosjeka Europske unije.³¹ Kretanje bruto domaćeg proizvoda po stanovniku u zemljama članicama Europske unije u razdoblju od 2000. do 2021. godine prikazano je Grafikonom 12.

Grafikon 12.: Kretanje bruto domaćeg proizvoda po stanovniku u državama Europske unije u razdoblju od 2000. do 2021. godine (u eurima)

Izvor: izrada autorice prema podacima Eurostata (2022): Real GDP per capita, raspoloživo na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_08_10/default/table?lang=en [22.08.2022.]

Kao što se može vidjeti na Grafikonu 12., u svim je državama Europske unije u promatranom razdoblju prisutno povećanje bruto domaćeg proizvoda po stanovniku, uz oscilacije smanjenja u 2009. godini zbog globalne krize i 2020. godini zbog globalne pandemije Covid-19 i

³¹ Eurostat (2022): GDP per capita, consumption per capita ad price level indices, raspoloživo na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=GDP_per_capita,_consumption_per_capita_and_price_level_indices#Overview [22.08.2022.]

koronakrize. Isto tako je uočljivo da uvjerljivo najveći bruto domaći proizvod po stanovniku ima Luksemburg, iako kao država najveći bruto domaći proizvod ima Njemačka, kao što je ranije u radu izneseno. Iza Luksemburga najveći bruto domaći proizvod po stanovniku ima Irska, iako je u određenim godinama u promatranom razdoblju iza Luksemburga najveći bruto domaći proizvod imala Danska, od 2015. godine je prisutno značajno povećanje bruto domaćeg proizvoda u Irskoj, te je u Irskoj od 2015. godine značajno veći bruto domaći proizvod po stanovniku od bruto domaćeg proizvoda po stanovniku u Danskoj. Iza Irske, kao država sa najvećim bruto domaćim proizvodom po stanovniku je Danska, iza koje su, redom; Švedska, Nizozemska, Finska i Austrija. Tablicom 2. prikazan je rang zemalja, članica Europske unije, prema visini bruto domaćeg proizvoda po stanovniku u 2021. godini.

Tablica 3.: Realni bruto domaći proizvod po stanovniku u državama Europske unije u 2021. godini

Rang	DRŽAVA U EU	BDP PO STANOVNIKU (u eurima)
1	Luksemburg	114.370
2	Irska	84.940
3	Danska	57.520
4	Švedska	51.630
5	Nizozemska	48.840
6	Finska	45.370
7	Austrija	44.970
8	Belgija	43.680
9	Njemačka	43.290
10	Francuska	36.660
11	Italija	30.040
12	Malta	28.220
13	Cipar	26.030
14	Španjolska	25.460
15	Slovenija	24.680
16	Estonija	23.060
17	Češka	22.270
18	Portugal	20.530
19	Litva	19.760
20	Slovačka	17.820
21	Latvija	17.450
22	Grčka	17.140
23	Mađarska	15.870
24	Poljska	15.050
25	Hrvatska	14.710

26	Rumunjska	12.510
27	Bugarska	9.850

Izvor: izrada autorice prema podacima Eurostat (2022): Real GDP per capita, raspoloživo na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_08_10/default/table?lang=en [22.08.2022.]

Kao što se može uočiti iz Tablice 3., Hrvatska je na začelju Europske unije po visini bruto domaćeg proizvoda po stanovniku u 2021. godini. Iza nje se nalaze samo Rumunjska i Bugarska kao države sa još nižim bruto domaćim proizvodom po stanovniku u 2021. godini.

5. ZAKLJUČAK

Bruto domaći proizvod je standardna mjera dodane vrijednosti stvorene proizvodnjom dobara i usluga u nekoj zemlji tijekom određenog razdoblja. On predstavlja zbroj vrijednosti svih gospodarskih aktivnosti u jednoj zemlji, bez obzira na to tko posjeduje sredstva za proizvodnju. Stoga je bruto domaći proizvod, odnosno ukupni output, osnovna makroekonomska varijabla. Mjeri se tijekom određenog razdoblja odnosno predstavlja vrijednost proizvodnje u kvartalu (tromjesečju) ili godini.

Ovisno o tome da li se bruto domaći proizvod procjenjuje u tekućim ili stalnim cijenama, razlikuje se nominalni bruto domaći proizvod i realni bruto domaći proizvod. Nominalni bruto domaći proizvod se iskazuje u tekućim cijenama. Izračunava se na način da se zbroje proizvedene količine finalnih dobara i usluga i iste se množe sa njihovim tekućim cijenama. Realni bruto domaći proizvod se iskazuje u stalnim cijenama što znači da predstavlja ekonomsku vrijednost proizvedenih dobara i usluga, nakon razmatranja inflacije ili deflacije.

U razdoblju od 1995. do 2008. godine vrijednost bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj je kontinuirano rasla dok je u razdoblju od 2009. do 2014. godine isti bio u padu. Razdoblje od 2015. do 2016. je bilo razdoblje rasta bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj. Hrvatska je postala punopravnom članicom Europske unije od 1. srpnja 2013. godine i već su u 2014. godini zabilježene visoke stope rasta robnog izvoza koje su omogućene zbog ukidanja svih prepreka u slobodnoj trgovini sa drugim članicama Europske unije. Pozitivan trend rasta bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj u razdoblju od 2017. do 2021. godine se nastavio, sa izuzetkom 2020. godine, u kojoj je bruto domaći proizvod bio manji 10% u odnosu na 2019. godinu, a razlog za navedeno je bila globalna pandemija Covid-19 koja je uzrokovala brojna ograničenja, između ostalog u putovanjima, što se odrazilo u Hrvatskoj na prihode od turizma koji imaju veliki udio u hrvatskom bruto domaćem proizvodu.

Njemačka je država Europske unije sa najvećim bruto domaćim proizvodom. Iza Njemačke, u promatranom razdoblju od 2000. do 2021. godine, države punopravne članice Europske unije sa najvećim bruto domaćim proizvodom su Francuska, Italija, Španjolska i Nizozemska. Kod svih država članica Europske unije je primjetno da bruto domaći proizvod ima trend rasta, sa izuzetkom 2009. godine kada je kod svih država članica smanjen bruto domaći proizvod zbog globalne krize, te u 2020. godini zbog globalne pandemije Covid-19, odnosno koronakrize.

U svim državama Europske unije je u razdoblju od 2000. do 2021. godine prisutno povećanje bruto domaćeg proizvoda po stanovniku, s iznimkom 2009. godine zbog globalne krize i 2020. godine zbog globalne pandemije Covid-19 i koronakrize. Najveći bruto domaći proizvod po stanovniku ima Luksemburg, iako kao država najveći bruto domaći proizvod ima Njemačka. Iza Luksemburga najveći bruto domaći proizvod po stanovniku ima Irska, iako je u određenim godinama u promatranom razdoblju iza Luksemburga najveći bruto domaći proizvod imala Danska. Iza Irske, kao država sa najvećim bruto domaćim proizvodom po stanovniku je Danska, iza koje su Švedska, Nizozemska, Finska i Austrija. Hrvatska je na začelju u Europskoj uniji po visini bruto domaćeg proizvoda po stanovniku u 2021. godini iza koje se nalaze samo Rumunjska i Bugarska kao države sa još manjim bruto domaćim proizvodom po stanovniku u 2021. godini.

LITERATURA

1. Benić, Đ. (2016). Makroekonomija, Školska knjiga, Zagreb
2. Clark, D. (2022): GDP of European countries in 2021, raspoloživo na: <https://www.statista.com/statistics/685925/gdp-of-european-countries/> [15.08.2022.]
3. Countryeconomy.com: Croatia GDP – Gross Domestic Product, raspoloživo na: <https://countryeconomy.com/gdp/croatia> [30.07.2022.]
4. Croatia.eu (2022): Economic transition, raspoloživo na: <https://croatia.eu/index.php?view=article&lang=2&id=31> [20.07.2022.]
5. Državni zavod za statistiku (2022): Godišnji BDP, raspoloživo na: <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/bdp-i-nacionalni-racuni/godisnji-bdp/> [30.07.2022.]
6. European union (2022): Contry profiles, raspoloživo na: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles_en [10.08.2022.]
7. Eurostat (2022): GDP and main components (output, expenditure and income), raspoloživo na: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> [20.08.2022.]
8. Eurostat (2022): Real GDP per capita, raspoloživo na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_08_10/default/table?lang=en [22.08.2022.]
9. Fontaine, P. (2010): Europa u 12. lekcija, Delegacija Europske unije u Republici Hrvatskoj, Zagreb
10. Gadget-info.com (2019): Razlika između nominalnog i realnog BDP-a, raspoloživo na: <https://hr.gadget-info.com/difference-between-nominal-gdp> [12.07.2022.]
11. Hrvatska gospodarska komora (2017): Kretanje BDP-a u Hrvatskoj – izvori rasta i posljedice, Zagreb, raspoloživo na: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwic-_2x1ub5AhU-g_0HHWUMCD4QFnoECAgQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.hgk.hr%2Fdocuments%2Fkretanje-bdp-a-u-hrvatskoj-izvori-rasta-i-posljedice5addcdb7bc19c.pdf&usg=AOvVaw3BDkjlZx8hutOg9EQQCTmZ [30.07.2022.]
12. Institut za javne financije (2022): Bruto domaći proizvod, raspoloživo na: <https://www.ijf.hr/hr/korisne-informacije/leksikon-javnih-financija/14/slovo/b/> [10.07.2022.]

13. Krueger, D. (2009): Makroekonomika (Intermediate Macroeconomic), Ekonomski fakultet u Zagrebu, Zagreb
14. Mankiw, G. N. (2006): Osnove ekonomije, Mate d.o.o., Zageb
15. OECD (2022): Gross domestic product, raspoloživo na: <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm> [10.07.2022.]
16. O'Neill, A. (2022): Countries with the largest gross domestic product (GDP) per capita 2021., raspoloživo na: <https://www.statista.com/statistics/270180/countries-with-the-largest-gross-domestic-product-gdp-per-capita/> [22.08.2022.]
17. Stutely, R. (2007): Ekonomski pokazatelji: smisao ekonomije i ekonomskih indikatora, Masmedia i Poslovni dnevnik, Zagreb

POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA

POPIS SLIKA:

Slika 1.: Područje Europske unije i države punopravne članice Europske unije 17

POPIS TABLICA:

Tablica 1.: Usporedba nominalnog i realnog bruto domaćeg proizvoda 4

Tablica 2.: Države punopravne članice Europske unije 18

Tablica 3.: Realni bruto domaći proizvod po stanovniku u državama Europske unije u 2021. godini..... 24

POPIS GRAFIKONA:

Grafikon 1.: Kretanje bruto domaćeg proizvoda, tržišne cijene (tekuće) u Hrvatskoj u razdoblju od 1995. do 2008. godine (u mil. eura) 9

Grafikon 2.: Kretanje godišnjih stopa rasta/pada bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj u razdoblju od 1995. do 2008. godine (u %) 10

Grafikon 3.: Kretanje bruto domaćeg proizvoda, tržišne cijene (tekuće) u Hrvatskoj u razdoblju od 2009. do 2014. godine (u mil. eura) 11

Grafikon 4.: Kretanje godišnjih stopa rasta/pada bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj u razdoblju od 2009. do 2014. godine (u %) 12

Grafikon 5.: Kretanje bruto domaćeg proizvoda, tržišne cijene (tekuće) u Hrvatskoj u razdoblju od 2009. do 2014. godine (u mil. eura) 12

Grafikon 6.: Kretanje godišnjih stopa rasta/pada bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj u razdoblju od 2015. do 2016. godine (u %) 13

Grafikon 7.: Kretanje bruto domaćeg proizvoda, tržišne cijene (tekuće) u Hrvatskoj u razdoblju od 2017. do 2021. godine (u mil. eura) 14

Grafikon 8.: Kretanje godišnjih stopa rasta/pada bruto domaćeg proizvoda u Hrvatskoj u razdoblju od 2017. do 2021. godine (u %) 14

Grafikon 9.: Bruto domaći proizvod po trenutnim tržišnim cijenama u odabranim zemljama Europe u 2021. godine (u mil. eura)..... 20

Grafikon 10.: Kretanje bruto domaćeg proizvoda u zemljama Europske unije u razdoblju od 2000. do 2021. godine (u mil. eura)	21
Grafikon 11.: Države sa najvećim bruto domaćim proizvodom po stanovniku u 2021. godini (u US\$)	22
Grafikon 12.: Kretanje bruto domaćeg proizvoda po stanovniku u državama Europske unije u razdoblju od 2000. do 2021. godine (u eurima)	23